

Förstudierapport

WestmannaArvet

Förstudierapport

SAMMANFATTNING

En förstudie har genomförts för att undersöka och ta fram ett beslutsunderlag för hur samlingarna på Västmanlands läns museum ska kunna förvaltas för framtiden.

I Västra fabriken i Hallstahammar ligger WestmannaArvet med länsmuseumets föremålsmagasin och fotonegativarkiv, vård- och registreringslokaler, kontor samt verkstäder. Sedan år 1999 har Västmanlands läns museum sitt arkiv och föremålsmagasin i ombyggda industrilokaler i Hallstahammar. Föremålsmagasinet består av ca 4756 m² varav en tredjedel är kontors- och vårdlokaler, övriga två tredjedelar utgör magasin för länsmuseumets samlingar. Det finns 65 000 föremål, allt från sällsynta rariteter till alldeles vardagliga bruksföremål som förvaltas för framtiden. För att upprätthålla föremålens status och kondition ställs höga krav på klimat och ändamålsenlig förvaring.

Samtliga magasinssytor är i princip fyllda. Det är intagningsstopp av nya föremål sedan några år tillbaka. Riskanalysen visar på flera risker med höga riskvärden som behöver hanteras oavsett om lokalerna bibehålls, anpassas eller utökas. Fortsatt arbete med riskhantering kommer att genomföras efter semesterperioden i slutet av augusti.

Förstudien har genomförts under januari till augusti/september 2023 med kunskapsinhämtning, analysarbete samt samverkan med berörda tjänstemän. Förstudien har utgått ifrån 4 scenarion och baserat på det har en estimering av kostnader tagits fram:

- Scenario 1: Befintlig yta i flera plan 4756 m²
- Scenario 2: Befintlig yta utökas med 4073 m² - Sammanlagd yta 8829 m²
- Scenario 3: Befintlig yta utökas med 5098 m² - Sammanlagd yta 9854 m²
- Scenario 4: Befintlig yta utökas med 8659 m² - Sammanlagd yta 13 415 m²

I samband med tjänstemannadialog som genomfördes den 12 juni beslutades det att förstudien skulle kompletteras med ett underlag med estimerad kostnad för ett alternativ som innebär nybyggnation.

För att kunna ta hand om förstudiens resultat behöver en politisk diskussion genomföras i både Hallstahammars kommun och i Regionen Västmanland som leder till beslut om riktning i fortsatt arbete med WestmannaArvet.

Förstudiens namn: WestmannaArvet

Datum 2023-06-20

nr. 2769

Förstudieledare: Susanne Granat

Förstudierapport

Förstudierapport

Innehåll

1	Förutsättningar	4
1.1	Bakgrund	4
1.2	Syfte	5
1.3	Krav på förstudien	5
1.4	Nuläge	6
1.4.1	Samlingsförvaltning – vad är det?	6
1.4.2	Förvalta samlingen	6
1.4.3	Utveckla samlingen	6
1.4.4	Dokumentera samlingen	6
1.4.5	Kommunicera samlingen	7
1.4.6	Bevara samlingen	7
1.4.7	Överfulla, arbetsmiljö, inte föremålsäkert	7
1.4.8	Kallmagasinet	7
1.4.9	Arkiv och bibliotek	8
1.4.10	Exempel filmsamlingen	8
2	Genomförande	9
2.1	Tidplan	9
2.2	Resurser som deltagit i förstudien	9
2.3	Metod	9
3	Resultat av förstudien	9
3.1	Omvärldsanalys	9
3.2	Bilaga 1 – Estimerad hyreskostnad och estimerad investeringskostnad WestmannaArvet	10
3.3	Bilaga 2 – Okulär besiktning WestmannaArvet Hallstahammar	10
3.4	Bilaga 3 - Tilläggsuppdrag beslutat på tjänstemannadialogen den 12 juni 2023	10
3.5	Risikanalys	10
4	Rekommendation till fortsatt arbete	10
5	Bilagor	11

Förstudierapport

1 FÖRUTSÄTTNINGAR

1.1 Bakgrund

Sedan år 1999 har Västmanlands läns museum sitt föremålsmagasin i ombyggda industrilokaler i Hallstahammar.

WestmannaArvet består av ca 4756 m² varav en tredjedel är kontors- och vårdlokaler. Övriga två tredjedelar är magasin för läns museets samlingar. Västmanlands läns museum har i uppdrag att ta hand om föremål från vår historia och nutid.

I föremålsmagasinet WestmannaArvet förvaras minnen från alla tider. Här finns 65 000 föremål, allt från sällsynta rariteter till alldeles vardagliga bruksföremål. För att upprätthålla föremålens status och kondition ställs höga krav på klimat och ändamålsenlig förvaring. Dessa krav styrs bland annat av Riksantikvarieämbetet.

Klimatanläggningen på WestmannaArvet installerades 1998 och var då en modern anläggning som uppfyllde de klimatkrav som då fanns. Klimatanläggningen på WestmannaArvet styr fem olika klimatzoner: Arkeologi (2 + 1 rum) Fotomagasin, Klimatrum, Frys samt Personalutrymmen. 2018 konstaterades att den klimatanläggning som styr de olika klimatzonerna i magasinerna började bli uttjänt. En akut investering på 180 kkr. gjordes för att garantera driften kommande 2 år. 2021 beslutades kring en mer övergripande investering på ca 1.6 mkr för att säkra driften i minst 10 år i och med denna investering skapades även mer tid för att mer strategiskt kunna arbeta fram en plan för expansion av magasinet. Installation blev klar i början av 2023

Förvaltning av samlingarna regleras av Museilagen samt i Landstingsfullmäktige beslut från 2005:

Förvaltning av samlingar

9 § Ett museum ska aktivt förvalta sina samlingar för att nå verksamhetens mål.¹

¹ Museilag (2017:563)

Förstudierapport

Regionens ansvar och åtagande av Läns museets samlingar stöds av det beslut som togs i Landstingsfullmäktige i Västmanland, 2005-03-23 (utdrag ur protokollet):

4. Landstingets åtaganden

Landstinget åtar sig att, i enlighet med stiftelseurkunden daterad den 8 januari 1980:

- i Västmanlands län bedriva och främja kulturminnesvård och museal verksamhet
- förvalta läns museets samlingar och hålla dem tillgängliga för allmänheten. Det innebär bland annat att landstinget skall:
- med uppmärksamhet följa verksamhetens behov och utveckling inom länet
- tillse att läns museet har en lämplig och väl fungerande organisation
- tillse att samlingarna hålls försäkrade

7. Läns museets samlingar

De föremål som ingår i den museala samling som ägs av Stiftelsen överläts med full äganderätt utan ersättning till Landstinget

Landstinget förbinder sig att i enlighet med ICOM:s yrkesetiska regler för all framtid förvalta de föremål som ingår i den överlåtna samlingen.

Hembygdsförbundet skall informeras om Landstinget överlåter eller på annat sätt gör sig av med föremål

Samtliga magasinssytor är i princip fyllda

Intagningsstopp (eller ytterst begränsad intagning) av nya föremål är infört sedan några år tillbaka

Ett kallmagasin (ca 1000 kvm) är hårt ansatt med kontaminerade föremål (trots tidigare genomförd sanering). Magasinet är ej lämpligt för föremålsförvaring eller för personal på grund av rådande arbetsmiljö.

Utrymmesbristen innebär en belastning ur många aspekter; föremålens bevarande, arbetsmiljö, brandsäkerhet samt klimat.

1.2 Syfte

Att undersöka och ta fram beslutsunderlag för hur samlingarna på Västmanlands läns museum ska förvaltas i framtiden.

1.3 Krav på förstudien

Omvärldsanalys ska göras av andra museum som utvecklat/byggt ut sina föremålsmagasin. (Kalmar, Dalarna, Sörmland, Uppsala, Eskilstuna)

Förstudierapport

En behovsinventering hos andra organisationer i Västmanland ska göras av behov om föremålsmagasiner för att se över det länsgemensamma behovet av expansion. (kommuner, hembygdsföreningar, museum och kyrkor)

1.4 Nuläge

1.4.1 *Samlingsförvaltning—vad är det?*

Många museer förvaltar stora samlingar av objekt och information. Samlingarna har byggts upp under lång tid, ibland under flera hundra år. Museisamlingar kan betraktas som samhällets kollektiva minne.

En av museernas huvuduppgifter är att förvalta och tillgängliggöra samlingarna på ett professionellt, trovärdigt och hållbart sätt, både för nutida och framtida generationer. För att kunna använda en museisamling behöver den hanteras, vårdas och struktureras. Museet behöver veta vad som finns i samlingen, varför den finns där och var objekten för närvarande befinner sig. Samlingen behöver vara i gott skick och tillräcklig information behöver finnas för att den ska kunna användas och tillgängliggöras på olika sätt.

1.4.2 *Förvalta samlingen*

Samlingsförvaltning omfattar alla de aktiviteter och arbetsuppgifter som har att göra med skötseln av ett museums samling. Samlingsförvaltning är också det sätt som en organisation väljer att planera, strukturera, utföra, utveckla, följa upp och kommunicera arbetet med samlingen.

Samlingsförvaltning är en angelägenhet för alla som arbetar med eller kommer i kontakt med samlingar. Detta finns bland annat reglerat i museilagen från 2017.

1.4.3 *Utveckla samlingen*

En god överblick över vad som finns i samlingen underlättar aktiviteter som syftar till att samlingen utvecklas. Exempel på olika aktiviteter:

Insamling, förvärv och accession, signifikansbedömning, värdering och urval, samlingsöversyn, de accession och avyttring.

1.4.4 *Dokumentera samlingen*

Museet behöver hantera och upprätthålla den information som finns och som samlas in och skapas om en samling. Det kan handla om att hantera information om de enskilda objekten och deras kontext, men även förvaltningsinformation som exempelvis om objekten är utlånade, hur de är konserverade, vilket skick de är i och var de för närvarande befinner sig. Det är viktigt att det finns stabila sätt att samla in, spara och tillgängliggöra information om samlingarna. Exempel på olika aktiviteter: Katalogisering och registrering, klassificering, kontroll av placering, kontroll av objektens tillstånd, inventering och granskning, försäkringsfrågor, rättighetsfrågor

Förstudierapport

1.4.5 *Kommunicera samlingen*

Aktiviteter som utförs för att tillgängliggöra och använda samlingar ska göras på ett sådant sätt att de även kan användas i framtiden. Exempel på olika aktiviteter: Utlån och inlån, förflyttning och transport, utställning och visning, förmedling, forskning, hantering av rättigheter, digitalisering

1.4.6 *Bevara samlingen*

Aktiviteter som innebär att vårda, skydda och sköta om samlingen ska ske i balans med att möjliggöra för ändamålsenlig användning. Exempel på olika aktiviteter: Riskhantering och katastrofberedskap, aktiv och förebyggande konservering, säkerhet, magasinering, fastighetsskötsel och lokavård, skadedjurskontroll, övervakning och styrning av inomhusmiljön

1.4.7 *Överfulla, arbetsmiljö, inte föremålsäkert*

Det stora problemet med museets sex magasin är att de är överfulla. Samlingarna består av ca 65 000 föremål och det finns inte plats för samtliga på de kvadratmeter som idag är magasinssyta så att de på ett föremålssäkert sätt kan bevaras för all framtid.

Trångboddheten skapar både en oacceptabel arbetsmiljö när föremålen ska hanteras, och en riskabel magasinering för föremålen. Det går varken på ett föremålssäkert eller arbetsmiljömässigt korrekt sätt att hantera och flytta flera av de magasinerade föremålen. Platsuträkningen som gjordes då magasinerna anskaffades, med tanke på måttavstånd mellan pallställen har sedan länge ändrats.

Mittgångar som ska vara tomma, på grund av brandsäkerhet, klimatflöde, föremålssäkerhet och arbetsmiljö, fylls idag till 90 % i stället med flyttbara pallställ på hjul. De hjulförsedda pallställen har tillkommit för att samlingen vuxit ur magasinerna och ingen annan lösning har varit tillgänglig utifrån den ekonomiska förutsättning museet varit i under de senaste 10 åren. Det har därför gjorts en tillfällig lösning som har blivit permanent.

1.4.8 *Kallmagasinet*

Förutom de magasin som idag är klimatiserade och välfungerande föremålsmagasin, nyttjas även en öppen fabriksbalkong som kallmagasin. Västmanlands läns museum fick redan direkt efter flytten till WestmannaArvet använda sig av detta utrymme till den del av samlingen som var för stor att placeras i de klimatiserade magasinerna.

Kallmagasinet är inhyst i en byggnadsdel som redan när föremålen placerades där var påtagligt nedbruten och utan klimatreglering. Man visste redan då, att den inte var

Förstudierapport

särskilt lämplig som långtidsförvaring och att de föremål som placerades där skulle påverkas negativt av den miljö de placerades i. Återigen var den ekonomiska aspekten avgörande och man hade inget val, mer än att tillfälligt placera en stor mängd föremål i detta magasin. En lösning som även den med tiden blev permanent.

Byggnaden stod under många år helt utan klimatisering, detta skapade en fluktuation i fuktigheten över året som var så hög att kraftig mögelpåväxt började etablera sig i stora delar av samlingen. Mögeltillväxten pågick under flera år och inte förrän 2012 gjordes en klimatspektion i kallmagasinet av konservator Morgan Denlert på Studio Västsvensk Konservering och i sin rapport skriver han att klimatet i lokalen måste åtgärdas inom mycket kort tid för att föremålen inte helt ska förfaras.

Ett saneringsprojekt påbörjades och många av de föremål som är placerade i kallmagasinet sanerades och fotograferades. De föremål som var extra skadade och känsliga konserverades av en konservator och flyttades in på pallar på golven i de klimatiserade magasinerna. Eftersom det fortfarande inte finns tillgång till mer magasinssyta, ligger föremålen ännu kvar på golven i dessa magasin. Något som inte bara skapar en dålig arbetsmiljö, det innebär även stora riskmoment för många av de föremål som är placerade på golven och hyllorna intill. Man kan i många fall inte arbeta föremålssäkert på dessa ytor i magasinerna och därför görs inget arbete alls där, föremålens säkerhet ska alltid gå först.

1.4.9 Arkiv och bibliotek

Länsmuseets Arkiv och bibliotek har verksamhet och lokaler både i Västerås på Karlsgatan 2 och i Hallstahammar på WestmannaArvet .

På WestmannaArvet finns arkivets klimataarkiv för negativa fotografiska bilder, som till exempel glasplåtar. Dessutom disponerar arkivet 5 mindre före detta kontors- och förrådsrum, som används för tillfällig förvaring av arkivhandlingar på olika analoga och digitala medier. Dessa utrymmen kräver för bevarande olika klimat och de 5 rummen är inte på något sätt anpassade för långsiktig förvaring av arkivhandlingar.

Det finns idag flera utmaningar och begränsningar vad gäller förvaring av de arkivhandlingar som idag finns på WestmannaArvet.

1.4.10 Exempel filmsamlingen

Filmerna förvaras idag i två före detta förrådsrum med ett ganska så jämt men opåverkligt klimat. Här utgör höjden på förvaringen en risk för de medarbetare som kommer att arbeta med filmerna. Ett arbete med att ordna och tillfälligt förbättra förvaringen för ett stort antal av dessa filmer kommer snart att påbörjas.

Förstudierapport

De många filmerna i olika videoformat på magnetiska band saknar idag lämplig förvaring på trähyllor. Utrymmet för sådana hyllor i de tillgängliga rummen är högst begränsat. Utan sådan förvaring riskerar videofilmerna att avmagnetiseras och förstöras. Detsamma gäller ljudinspelningar till olika filmer och bildspel.

Ur ett långsiktigt perspektiv för att bevaras på bästa sätt behöver det omfattande filmarkivet både den förvaring, klimat och det utrymme som krävs. Då klimatet i lokalerna utgör en risk för skada på filmerna, med möjlig informationsförlust som följd.

Länsmuseet har även andra filmarkiv som behöver en bättre förvaring.

2 GENOMFÖRANDE

2.1 Tidplan

2023-01-31 till 2023-08-31

2.2 Resurser som deltagit i förstudien

Lena Karlström Verksamhetschef Kultur och ideell sektor, Jennie Andersson Schaeffer Länsmuseichef, Jonas Bresser enhetschef Kulturservice, Mariana Bergqvist Fastighetsförvaltare Regionen, Helena Reimerth fastighetsförvaltare Hallstahammar kommun, Kajsa Ehlton föremålsantikvarie, Ida Andersson föremålsantikvarie, Jonas Johansson Projektledare Sweco, Stefan Hedvall Sakkunnig säkerhet Sweco samt Susanne Granat Utvecklingsstrateg Regionala utvecklingsförvaltningen.

2.3 Metod

Arbetsmöten, informationsinhämtning, omvärldsanalys av andra regioner, behovsinventering av andra organisationers föremålsarkivering i Västmanland, okulär besiktning/rundvandring av delar av byggnad i Hallstahammar av Polygon, estimerad kostnad Sweco, riskanalys och tjänstemannadialog.

3 RESULTAT AV FÖRSTUDIEN

3.1 Omvärldsanalys

5 regioner blev kontaktade, Kalmar, Eskilstuna, Dalarna, Sörmland och Uppsala. 3 av 5 regioner har svarat.

Informationen som har kommit in har varit bra men tyvärr har inga investeringsbudgetar eller slutkostnader funnits vilket var det primära målet för förstudien.

Förstudierapport

Omvärldsanalysen kompletteras därför med andra beräkningssätt som tas fram av Sweco och redovisas i bilaga 1–4.

Behovsinventeringen av andra organisationer i Västmanland har tyvärr inte givit något användbart resultat. Tanken med inventeringen var att kunna erbjuda föremålsmagasiner för de organisationer som har ett behov nu och i framtiden samtidigt som region Västmanland skulle kunna få intäkter.

3.2 Bilaga 1 – Estimerad hyreskostnad och estimerad investeringskostnad WestmannaArvet

Expanding av befintliga lokaler

3.3 Bilaga 2 – Okulär besiktning WestmannaArvet Hallstahammar

Besiktningsunderlag industrilokaler Hallstahammar- Polygon

3.4 Bilaga 3 - Tilläggsuppdrag beslutat på tjänstemannadialogen den 12 juni 2023

Estimerad nybyggnation för nytt föremålsmagasin

3.5 Riskanalys

Riskanalys genomfördes på respektive scenario 1, 2, 3 och 4.

Scenario 1 (risker med dagens föremålsmagasin) har 15 identifierade risker med riskvärde högre än 8. Scenario 2–4 har 16 identifierade risker med riskvärde högre än 8.

Åtgärdsförslag behöver tas fram på alla risker som har ett riskvärde på 8 eller Högre.

Scenario 1 (risker med dagens föremålsmagasin) kommer förstudien att ta fram lösningsförslag på de risker som behöver vidtas i väntan på utökat föremålsmagasin. Risker med lösningsförslag kommer att tas fram efter semestrarna.

Risker i scenario 2 – 4 behöver omhändertas av eventuellt kommande projekt.

4 REKOMMENDATION TILL FORTSATT ARBETE

En politisk diskussion behöver genomföras i både Hallstahammars kommun och i Region Västmanland för beslut och inriktning av fortsatt arbete med WestmannaArvet.

Förstudiens namn: WestmannaArvet

Datum 2023-06-20

nr. 2769

Förstudieledare: Susanne Granat

Förstudierapport

5 BILAGOR

Bilaga nr	Namn	Version
1	Estimerad hyreskostnad och estimerad investeringskostnad WestmannaArvet , Expandering av befintliga lokaler	1
2	Okulär besiktning VästmannaArvet Hallstahammar Besiktningsunderlag industrilokaler Hallstahammar- Polygon	1
3	Tilläggsuppdrag beslutat på tjänstemannadialogen den 12 juni 2023 Estimerad nybyggnation för nytt föremålsmagasin	1